

штів в одну програму (так, видатки на фінансову підтримку різних заходів в агропромисловому комплексі, які здійснювалися Міністерством аграрної політики та продовольства України за 12 окремими бюджетними програмами були об'єднані в одну бюджетну програму «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» тощо);

— об'єднання бюджетних програм за галузевим принципом шляхом передачі іншим головним розпорядникам коштів відповідно до здійснюваних ними функцій (так, у рамках реалізації реформ в освітянській галузі МОНмолодьспорту передається 99 вищих навчальних закладів і 6 навчально-методичних установ державної форми власності);

— шляхом зменшення кількості головних розпорядників бюджетних коштів (з 96 у 2011 році до 87 у 2012 році).

Питання оптимізації кількості бюджетних програм відноситься до проблематики використання програмно-цільового методу при формуванні Державного бюджету України, яке розглядається у темі «Бюджетне планування в Україні» і за якою передбачено проведення тренінгу. При читанні лекційного матеріалу за вказаною темою викладач повинен наряду із світовими доробками у даній сфері окреслити актуальні питання щодо програмно-цільового методу при формуванні бюджету в Україні, зупинитись на новаціях і направити студентів на пошук проблемних аспектів та визначення шляхів їх вирішення. Студенти самостійно мають опрацювати законодавчі і нормативні документи (перелік основних документів надає викладач), які регламентують конкретну бюджетну новацію, ознайомитись із практичним аспектом новації (дає можливість виробнича практика у фінансових органах), визначити необхідність її введення, підготувати висновки та зазначити (або прорахувати) очікувані результати від запровадження зазначеної новації.

На мою думку, саме така схема застосування бюджетних інновацій при вивченні зазначеної дисципліни є запорукою успішного оволодіння студентами знань і умінь бюджетної роботи фахівця з державних фінансів.

*Сибірянська Ю.В., к.е.н., старший викладач
кафедра фінансів*

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»

Вимоги до професійних умінь і навичок майбутніх фахівців зумовлюють необхідність застосування нових підходів і форм організації навчального процесу, широкого використання у практиці цілої системи різноманітних методів активізації навчання, а також комп'ютерних технологій.

З метою покращення якості навчального процесу, під час проведення практичних і семінарських занять з дисципліни «Податкова система» поряд із традиційними видами робіт і формами контролю (пілотне опитування, тестування, оперативні письмові контролю, усне фронтальне та індивідуальне опитування), використовуються різноманітні активні методи навчання, серед яких: ділові ігри, групові дискусії, розробка «інтелект-карт», тренінги, кейси, практичні ситуації. Частина тренінг-вправ передбачає застосування ігрових форм навчання, зокрема: тренінг-вправа «Опонент», «Турнір ерудитів», «Мозкова атака» тощо. Участь у них сприяє розвитку уміння аргументувати, переконувати, відстоювати свою позицію, усвідомлювати допущені помилки, неправильні судження тощо.

У ході вивчення дисципліни на практичних заняттях крім різноманітних завдань для закріплення базового матеріалу, формування навичок застосування основних положень Податкового законодавства при розв'язанні практичних ситуацій, заповнення податкової звітності, студентам пропонуються завдання, спрямовані на розвиток мислення, встановлення взаємозв'язків між новим матеріалом і знаннями, отриманими раніше, набуття умінь пошуку шляхів удосконалення діючого податкового законодавства.

Ділові ігри та групові дискусії сприяють поглибленню та закріпленню знань, отриманих студентами на лекціях і практичних заняттях, а також стимулюють до наукового пошуку. В їх основі лежить робота в «малих групах», що у процесі навчання сприяє участі кожного студента в дискусії, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування, що важливо для майбутньої професійної діяльності. Під час ділових ігор кожен студент має змогу проявити свою ерудованість, оригінальність, відчувати свою значимість у командній роботі.

Одним із інноваційних методів роботи, що носить індивідуальний характер, можна вважати інтелект-карти («mind maps»). За їх допомогою можна представити будь-який процес або подію, думку та ідею в комплексній, систематизованій, графічній формі. Візуально, інтелект-карта являє собою систему понять і ідей, розташованих навколо зображеної в центрі ключової думки і пев-

ним чином пов'язаних між собою логічними залежностями. Поряд з тим, що інтелект карти сьогодні активно використовуються в різних сферах діяльності, їх корисно використовувати і для навчання, зокрема при конспектуванні лекцій, написанні курсових робіт (рефератів, дипломів), аналізі, розумінні і запам'ятовуванні великих обсягів інформації (розділи в підручниках), створенні, візуалізації, структуризації, систематизації та класифікації ідей або матеріалу, вирішенні творчих задач, прийнятті рішень тощо.

Практика показала, що на початку вивчення нового матеріалу доцільно використовувати інтелект-карти, а ділові ігри, тренінги, кейси як форму контролю та оцінювання якості і рівня засвоєння студентами матеріалу — після вивчення теми або кількох тем, так як вони спрямовані на узагальнення та систематизацію отриманих знань. У цьому випадку це і комплексна діагностика результатів навчальної діяльності студентів, і повторення вивченого матеріалу перед модулем і можливість отримати додаткові бали. Під час тренінгових вправ в ігрових формах удається одночасно задіяти всіх студентів академічної групи і оцінити як рівень засвоєння ними теоретичного матеріалу, так і їх практичні навички у нарахуванні податків.

Використовувані під час вивчення дисципліни активні форми навчання сприяють активізації здійснення наукового пошуку, поглибленню та закріпленню знань студентів, наближенню навчального процесу до практичної діяльності, вдосконалюючи вміння застосовувати теоретичний матеріал в практичній площині.

*Славкова А.А., к.е.н., доцент
кафедри фінансів*

КУРСОВА РОБОТА ЯК ВИХІДНА КОМПОНЕНТА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ

Процеси, що відбуваються у світовому суспільно-економічному середовищі, потребують від сучасної вищої освіти формування у студентів дослідницьких компетенцій. У даному контексті пріоритетним напрямком вищих навчальних закладів є підготовка фахівців, які здатні поєднувати теоретичні знання та практичні навички із врахуванням творчого потенціалу. Важливу роль при цьому відіграє участь студентів у науково-дослідній роботі, що спрямована на забезпечення фундаментальних і прикладних досліджень, які дають нові знання та розробки, придатні до практичного застосування.

Науково-дослідна діяльність, що пронизує систему підготовки майбутніх фахівців упродовж усього періоду навчання у вищому навчальному закладі, сприяє формуванню дослідницьких компетенцій студентів. Основними завданнями останніх при цьому є: оволодіння методами, методиками самостійного розв'язання економічних завдань, методологією наукового пізнання; формування дослідницьких умінь і навичок глибокого аналізу ситуації, синтезу, узагальнення, інтерпретації отриманих результатів, абстрактного мислення, планувати і прогнозувати результати своєї діяльності, ефективної організації праці; поглиблене вивчення навчального матеріалу.

Однією із вихідних компонент формування дослідницьких компетенцій студентів є написання курсової роботи, що має на меті стимулювання бажання пізнавати фінансову та інші науки, розвивати вміння самостійно й критично осмислювати наукові праці, глибоко вивчати методологічні основи науки, вибирати з великої кількості літератури той матеріал, який стосується теми дослідження, висловлювати свої думки, дотримуючись логіки викладу, систематизувати, аналізувати думки вчених, проводити власні спостереження, робити висновки, практично використовувати набуті теоретичні знання з фінансів. Проблематика, що була досліджена у курсовій роботі, може бути основою для подальшої наукової роботи студента, такої як підготовка доповідей на конференції та наукових публікацій, написання магістерської дипломної роботи, виконання завдань у рамках дослідницьких проектів кафедри.

Курсова робота передбачає пошуково-аналітичну діяльність, що виражається, насамперед, у самостійному творчому дослідженні. Така діяльність спрямована на пояснення явищ і процесів, установлення їх зв'язків і відношень, теоретичне й експериментальне обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання. Це результат самостійного розроблення певної наукової проблеми студентом та обов'язково містить результати власного пошуку, власні висновки і пропозиції. Внаслідок пошукової діяльності суб'єктивний характер таких пропозицій може набувати певної об'єктивної значущості та новизни.

Написання курсової роботи має на меті: поглиблення наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності; формування навичок пошуково-аналітичної та наукової роботи